

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра екології

РОБОЧИЙ ЗОШИТ

ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ
Стратегія сталого розвитку

підготовки магістра за спеціальностями:
091 Біологія, галузі знань 09 Біологія,
101 Екологія, галузі знань 10 Природничі науки

м. Кам'янець-Подільський, 2022

УДК 502/504(076)

ББК 20.1я73

Л93

Рекомендовано до друку вченою радою природничо-економічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (протокол № 11 від 28 грудня 2022 року)

Рецензенти:

доктор біологічних наук, професор кафедри біології та методики викладання КПНУ імені Івана Огієнка Любінська Л.Г.

кандидат географічних наук, доцент кафедри географії та методики викладання КПНУ імені Івана Огієнка Касяник І.П.

кандидат сільськогосподарських наук, доцент, завідувачка кафедри екології та загальнобіологічних дисциплін Закладу вищої освіти «Подільський державний університет» Недільська У.І.

Любинський О.І. Робочий зошит для практичних занять з дисципліни «Стратегія сталого розвитку» підготовки магістра за спеціальностями: 091 Біологія, 101 Екологія.[Електронне видання], Кам'янець-Подільський, 2022. - 40 с.

Зошит складений у відповідності до програми для підготовки магістрів Завдання подані з врахуванням підготовки фахівців з проблем сталого розвитку.

УДК 502/504(076)

ББК 20.1я73

© Любинський О.І., 2022

Зміст

Тема: Сучасні аспекти стратегії сталого розвитку	4
Тема: Глобальні екологічні проблеми людства	7
Тема: Міжнародні документи щодо сталого розвитку.....	10
Тема: Концепція сталого розвитку.....	14
Тема: Принципи забезпечення стійкого розвитку соціально-економічних систем	18
Тема: Індикатори сталого розвитку.....	22
Тема : Індикатори сталого розвитку.....	25
Тема: Еколо-економічні аспекти стратегії сталого розвитку.....	30
Тема : Стратегія сталого управління урбоекосистемою.	36
Концепція освіти для сталого розвитку	36
Список рекомендованих джерел.....	39

Тема: Сучасні аспекти стратегії сталого розвитку

Мета роботи: Познайомитися з уявленнями про сталий розвиток. Вивчити принципи формування загальних понять про сталий розвиток.

Питання, що виносяться на розгляд:

1. Історія виникнення концепції «сталого розвитку».
2. Сутність концепції сталого розвитку.
3. Рівні та принципи сталого розвитку.
4. Соціоекологічні аспекти сталого розвитку.

2. Практична частина

Завдання 1. Ознайомить з поняттям стійкості та сталого способу життя.

Завдання 2. Ознайомити з концепцією сталого розвитку.

Завдання 3. Ознайомить з рівнями та принципами сталого розвитку, соціоекологічними аспектами сталого розвитку.

Контрольні питання

1. Визначення стійкого розвитку.
2. В чому суть концепції ООН про сталий розвиток людства?
3. Концепція сталого розвитку.
4. Назвіть вихідні цілі стратегії сталого розвитку.
5. Які бувають фактори ризику?
6. Класифікація антропогенних факторів ризику.
7. Проблеми сталогорозвитку.
8. Які напрями розв'язання проблем стратегії сталого розвитку?
9. Назвіть сфери розв'язання проблем
10. Що таке система?
11. Види та характеристика системи?
12. Що таке розвиток?
13. Які фази еволюції біосфери?
14. Охарактеризуйте матеріальну і інформаційну основи системи.
15. Які існують механізми зворотного зв'язку.
16. Класифікація механізмів негативного зворотного зв'язку..
17. Назвіть основні характеристики стійкості системи.

Тема: Глобальні екологічні проблеми людства

Мета роботи: ознайомитись з положеннями “Порядку денного 21 століття” та науково-технічними причинами глобальної екологічної кризи

Питання, що виносяться на розгляд:

1. Положеннями “Порядку денного 21 століття”.
2. Науково-технічні причини глобальної екологічної кризи.

Практична частина

Завдання 1. Ознайомитися з основними положеннями “Порядку денного 21 століття”

Завдання 2. Описати та проаналізувати причини глобальної екологічної кризи.

Контрольні питання

1. Назвіть та охарактеризуйте найголовніші екологічні кризи.
2. Причини парникового ефекту?
3. Суть Кіотського договору?
4. Причини руйнування озонового шару?
5. Причини процесів змін біосфери.
6. Причини забруднення Світового океану?
7. Назвіть основні кризи біосфери
8. В чому полягає криза надвиробництва?
9. В чому полягає енерго-екологічна криза?
10. В чому полягає ресурсна криза
11. Причини зміни клімату та загального потепління. Охарактеризуйте процес зникнення видів.
12. Групи екологічної кризи

Тема: Міжнародні документи щодо сталого розвитку

Мета роботи: ознайомитись з міжнародними документами щодо сталого розвитку

Питання, що виносяться на розгляд:

1. Конференція ООН з навколошнього середовища та розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.) та основні документи.
2. Спеціальна сесія Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй «Планета Земля» («Ріо+5»).
3. Все світня конференція ООН зі збалансованого розвитку («Ріо+10») (Йоганнесбург, 2002 р.).
4. Конференція ООН зі збалансованого розвитку «Ріо+20» (Ріо-де-Жанейро, 2012 р.)
5. Стратегія сталого розвитку Європейського Союзу.

Практична частина

Завдання 1. Ознайомитися з міжнародними документами щодо сталого розвитку

Контрольні питання

1. Конференція ООН з навколошнього середовища та розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.)
2. Спеціальна сесія Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй «Планета Земля» («Ріо+5»).
3. Всесвітня конференція ООН зі збалансованого розвитку («Ріо+10») (Йоганнесбург, 2002 р.).
4. Конференція ООН зі збалансованого розвитку «Ріо+20» (Ріо-де-Жанейро, 2012 р.)
5. Стратегія сталого розвитку Європейського Союзу.

Тема: Концепція сталого розвитку України

Мета роботи: ознайомитись з положеннями «Концепція сталого розвитку України»

Питання, що виносяться на розгляд:

1. ТЕНДЕНЦІЇ СТАНОВЛЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Сталий розвиток у контексті суспільно-економічних проблем

XXI століття

Сталий розвиток та міжнародна екологічна політика

Раціональне використання природних ресурсів

Стратегічні орієнтири соціальної складової сталого розвитку

Стратегічні засади інвестиційного забезпечення сталого розвитку

2. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Міжнародна екологічна політика та станий розвиток

Сталий розвиток природно-ресурсного потенціалу

Упровадження зasad сталого розвитку в соціальній сфері

Природно-техногенна та екологічна безпека сталого розвитку

3. ПЕРСПЕКТИВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Сталий розвиток України у глобальному середовищі

Інноваційні домінанти сталого розвитку України

Напрями розвитку природно-ресурсного потенціалу

Концепт вирішення суспільних проблем сталого розвитку

Пріоритети гарантування безпеки сталого розвитку

Перспективи концепту стратегії сталого розвитку

Схема розроблення стратегії сталого розвитку України

Практична частина

Завдання 1. Ознайомитися з основними положеннями Національної парадигми сталого розвитку України

Контрольні питання

1. Сталий розвиток у контексті суспільно-економічних проблем
2. ХХІ століття
3. Сталий розвиток та міжнародна екологічна політика
4. Раціональне використання природних ресурсів
5. Стратегічні орієнтири соціальної складової сталого розвитку
6. Стратегічні засади інвестиційного забезпечення сталого розвитку
7. Сталий розвиток природно-ресурсного потенціалу
8. Упровадження зasad сталого розвитку в соціальній сфері
9. Природно-техногенна та екологічної безпека сталого розвитку
10. Сталий розвиток України у глобальному середовищі
11. Інноваційні домінанти сталого розвитку України
12. Напрями розвитку природно-ресурсного потенціалу
13. Концепт вирішення суспільних проблем сталого розвитку
14. Пріоритети гарантування безпеки сталого розвитку
15. Перспективи концепту стратегії сталого розвитку
16. Схема розроблення стратегії сталого розвитку України

Тема: Принципи забезпечення стійкого розвитку соціально-економічних систем

Мета роботи: ознайомитись умовами та принципами забезпечення стійкого розвитку соціально-економічних систем

Питання, що виносяться на розгляд:

1. Умови прогресивного розвитку соціально-економічних систем.
2. Принципи «екологічної Республіки».
3. Принципи екологічних цілей.

Практична частина

Завдання 1. Ознайомитися з умовами прогресивного розвитку соціально-економічних систем

Завдання 2. Описати та проаналізувати принципи «екологічної республіки».

Завдання 3. Описати та проаналізувати принципи екологічних цілей.

Контрольні питання

1. Назвіть групи принципів організації суспільства.
2. Що таке Принцип «Екологічної республіки»?
3. Охарактеризуйте Принцип «Екологічної республіки»?
4. Охарактеризуйте Принцип екологічної наступності поколінь.
5. Які групи факторів обумовлюють розвиток та принципи їх розвитку?
6. Які існують принципи екологічної стійкості
7. Групи біосферних нормативів навантажень.
8. В чому полягає принцип «Економіки космонавтів»?
9. В чому полягає принцип «Демократизації вибору»?
10. В чому полягає принцип «Гуманізації середовища»?
11. В чому полягає принцип «Відступаючого обрію»?
12. Класифікація принципів екологічної мотивації.

Тема: Індикатори сталого розвитку

Мета роботи: ознайомитись методикою розрахунків індикаторів сталого розвитку

Питання, що виносяться на розгляд:

- 1.Класифікація індикаторів.
- 2.Аналіз індикаторів та індексів сталого розвитку та їх використання для оцінки сталого розвитку регіону.
3. Розрахунок Індексу розвитку людського потенціалу (ІРЛП).
4. Оцінка екологічного ризику і впливу на здоров'я населення

Практична частина

Завдання 1. Вивчити індикатори та індекси сталого розвитку, методику їх розрахунку та застосування для оцінки рівня сталості розвитку регіону.

Завдання 2. Розрахувати ІРЛП для заданого регіону. На основі розрахунку оцінити наявні тенденції розвитку.

Контрольні питання

1. Категорії міжнародних індикаторів.
2. Індикатори сталого розвитку національного рівня.
3. Концептуальна основа індикаторів країн Організації Економічного Співробітництва і Розвитку (ОЕСР).
4. Показник зростання конкурентоздатності та його характеристика.
5. Показник економічної свободи та його характеристика.
6. Екологічні показники виробничої діяльності та його характеристика.
7. Показник розвитку людини та його характеристика.
8. Показник якості життя та його характеристика.
9. Показник енергетичної безпеки та його характеристика.
10. Коефіцієнт Джіні та його характеристика.
11. Показник глобальних хвороб людства та його характеристика.
12. Показник дитячої смертності та його характеристика.
13. Показник рівня корупції та його характеристика.
14. Показник доступу до питної води та його характеристика.
15. Показник глобального потепління та його характеристика.
16. Показник державної нестабільності та його характеристика.
17. Показник природних катаклізмів та його характеристика.
18. Методика розрахунку Індексу розвитку людського потенціалу
19. Оцінка екологічного ризику і впливу на здоров'я населення.
20. Концепція оцінки ризику здоров'ю населення.

Тема : Індикатори сталого розвитку.

Критерії та індекси стану природного заповідного фонду за умов

сталого розвитку

Мета роботи: ознайомитись методикою розрахунків критеріїв та індексів природного заповідного фонду за умов сталого розвитку

Питання, що виносяться на розгляд:

1. Індикатори і показники стійкого розвитку, що враховують фактор біорізноманіття.
Екологічно адаптований чистий внутрішній продукт та його характеристика.
Показник «істинних заощаджень» та його характеристика.
Агрегований індекс «живої планети» та його характеристика.
Показник «екологічний слід» та його характеристика.
Методика розрахунку індексу екологічної стійкості.
Індекс реального прогресу та його характеристика.
2. Індикатори стійкого розвитку що пов'язані із збереженням біорізноманіття.
3. Індикатори збереження біорізноманіття, що запропоновано комісією ООН стійкого розвитку та система індикаторів, розробленою для покращання управління природокористуванням.
4. Механізми збереження біорізноманіття. Форми консервативних методів збереження біорізноманіття. Методи прогресивних змін щодо збереження біорізноманіття. Передумови стійкого розвитку природно-заповідного фонду та збереження біорізноманіття.

Практична частина

Завдання 1. Вивчити та описати індикатори і показники стійкого розвитку, що враховують фактор біорізноманіття.

Завдання 2. Вивчити та описати індикатори стійкого розвитку, що пов'язані із збереженням біорізноманіття.

Завдання 3. Вивчити та описати збереження біорізноманіття, що запропоновано комісією ООН стійкого розвитку та систему індикаторів, розроблену для покращання управління природокористуванням.

Завдання 4. Вивчити та описати механізми збереження біорізноманіття, форми консервативних методів збереження біорізноманіття, методи прогресивних змін щодо збереження біорізноманіття, передумови стійкого розвитку природно-заповідного фонду та збереження біорізноманіття.

Контрольні питання

- 1 Індикатори і показники стійкого розвитку, що враховують фактор біорізноманіття.
- 2.Екологічно адаптований чистий внутрішній продукт та його характеристика.
- 3.Показник «істинних заощаджень» та його характеристика.
- 4.Агрегований індекс «живої планети» та його характеристика.
- 5.Показник «екологічний слід» та його характеристика.
- 6.Методика розрахунку індексу екологічної стійкості.
- 7.Індекс реального прогресу та його характеристика.
8. Індикатори стійкого розвитку та його характеристика.
9. Індикатори збереження біорізноманіття, що запропоновано комісією ООН стійкого розвитку.
10. Система індикаторів, розроблена для покращання управління природокористуванням.
- 11.Механізми збереження біорізноманіття.
- 12.Форми консервативних методів збереження біорізноманіття.
- 13.Методи прогресивнізм змін щодо збереження біорізноманіття.
- 14.Передумови стійкого розвитку природно-заповідного фонду та збереження біорізноманіття.

Тема: Еколого-економічні аспекти стратегії сталого розвитку

Мета роботи: ознайомитись методикою розрахунків еколого-економічних інструментів, ринковими механізмами регулювання природокористування, практичними процедурами управління екологізацією економіки.

Питання, що виносяться на розгляд:

1. Основні поняття економічного механізму і еколого-економічних інструментів.
2. Форми еколого-економічних інструментів.
3. Податкові інструменти та пільги.
4. Митні платежі.
5. Штрафи, субсидії, дотації гранти, кредити, виплати та інші економічні інструменти.
6. Ринкові механізми регулювання природокористування.
7. Практичні процедури управління екологізацією економіки та її підрозділів.

Практична частина

Завдання 1. Вивчити та описати основні поняття економічного механізму і еколого-економічних інструментів, форми еколого-економічних інструментів

Завдання 2. Вивчити та описати податкові інструменти та пільги, митні платежі.

Завдання 3. Вивчити та описати штрафи, субсидії, дотації гранти, кредити, виплати та інші економічні інструменти.

Завдання 4. Вивчити та описати ринкові механізми регулювання природокористування. Практичні процедури управління екологізацією економіки та її підрозділів.

Контрольні питання

1. Що таке економічний механізм раціонального природокористування?
2. основні компоненти економічного механізму
3. Приклади економічних інструментів.
- 4.Що таке податкові інструменти?
5. Класифікація податкових інструментів.
6. Які існують податкові пільги ?
7. Що таке митні інструменти?
8. Які види платежів існують?
9. Що таке штраф?
10. Що таке субсидія, види субсидій?
11. Що таке грант?
12. Що таке прискорена амортизація?
13. Основні форми кредитів.
14. Основні напрямки використання цінових інструментів.
15. Форми прямого регулювання цін.
16. Форми непрямого регулювання цін.
17. Що таке екологічне страхування?
18. Які існують форми процесів купівлі-продажу
19. Що таке екологічний аудит?

Тема : Стратегія сталого управління урбоекосистемою. Концепція освіти для сталого розвитку

Мета роботи: ознайомитись з стратегією сталого розвитку та управління урбоекосистемою міста та концепцію освіти для сталого розвитку.

Питання, що виносяться на розгляд:

1. Особливості концепції освіти для сталого розвитку
2. Освіта як фактор сталого розвитку
3. Концепція коеволюції.
4. Стратегія сталого розвитку та управління урбоекосистемою міста.

Практична частина

Завдання 1. Вивчити та описати особливості стратегії сталого розвитку та управління урбоекосистемою міста.

Завдання 2. Вивчити та описати особливості концепції освіти для сталого розвитку.

Завдання 3. Вивчити та описати принципи та підходи до освіти для сталого розвитку, основні пропозиції стратегії, впровадження стратегії.

Контрольні питання

1. Основні принципи конвенції сталого розвитку.
2. Основні сфери екологічної освіти.
3. Які існують пропозиції стратегії сталого розвитку?
4. Що таке коеволюція?
5. Аксіома коеволюції.
6. В чому полягає принцип Природної раціональності?
7. Необхідні умови стратегій стійкого розвитку.

Список рекомендованих джерел

Основна

1. Стратегія сталого розвитку : Підручник / В. М. Боголюбов, М. О. Клименко, Л. Г. Мельник [та ін.]. – Херсон : Олді-плюс, 2012. – 446с.
2. Мельник А.Г. Екологічна економіка: Підручник.– Суми: ВТД «Університетська книга», 2006.–367 с.
3. Мельник А.Г. Основи стійкого розвитку: Навчальний посібник.– Суми: ВТД «Університетська книга», 2006.–383 с.
4. Білорус О. Г. Глобальна перспектива і сталий розвиток: (Системні маркетол. дослідж.) / О. Г. Білорус, Ю. М. Мацейко. - К. : МАУП, 2005. - 492 с.

Допоміжна

1. Екологічна енциклопедія: У 3 т./ Редколегія: А.В. Толстоухов (головний редактор) та ін. - К.: ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2008. -Т.3: 0-Я.-472 с.: іл.;
2. Макарова Н.С., Гармідер Л.Д., Михальчук І.В. Економіка природокористування: Навч. посібник. - К.: Центр учебової літератури, 2007. - 322 с.
3. Семенов В.Ф., Михайлук О.Л., Галушкіна Т.П. Екологічний менеджмент: Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2004.-516 с.
4. Закон України Про природно-заповідний фонд України Постанова ВР N 2457-XII від 16.06.92, ВВР, 1992, N 34.
5. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія К.: Центр навчальної літератури, 2007. - 312 с.
6. Марушевський Г. Стратегія соціально-економічних перетворень. - УКРАЇНА: Стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки - 2006. с. 275-283.
7. Шапар А. Г. Критерії та показники сталого розвитку: наукові підходи до їх обґрунтування.: 36. наук. пр. Ін-ту проблем природокористування та екології НАН України. – 2000. – Вип. 2.
8. Йоганнесбургська декларація зі сталого розвитку. – К.: Інститут сталого розвитку, 2004. – 65 с.
9. Стадій розвиток суспільства: 25 запитань і відповідей. – Тлумачний посібник. – К.: Поліграф-експрес, 2001. – 28 с.

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Навчальне електронне видання

Любинський Олександр Іванович,
доктор сільськогосподарських наук, професор,
професор кафедри екології

Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Робочий зошит

для практичних занять з дисципліни «Стратегія сталого розвитку»
підготовки магістра за спеціальностями: 091 Біологія, 101 Екологія

навчально-методичний посібник

Навчальне електронне видання

Видавець і виготовлювач Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка, вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, 32300
Свідоцтво про внесення до державного реєстру суб'єктів видавничої справи
серії ДК № 3382 від 05.02.2009 р.